

ΑΒΩΡΑΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΕΝΩΣΗ ΑΒΩΡΑΝΙΤΩΝ - ΛΙΒΑΔΑΚΙΩΤΩΝ"

ΕΤΟΣ 24° ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 96 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ / ΜΑΪΟΣ / ΙΟΥΝΙΟΣ 2021

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΟΔΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ - ΘΕΡΜΟΥ 107, ΝΕΑ ΑΒΩΡΑΝΗ • INTERNET: www.tolivadaki.gr • E-MAIL: vasmandelos@yahoo.gr

ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΔΩ... ΚΑΙ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΜΕ!

Μετά τις εκλογές που έγιναν στις 3 Μαΐου 2021 συγκροτήθηκε το νέο Δ.Σ. του Συλλόγου μας. Είναι τιμή μου που τα μέλη του Δ.Σ. με επέλεξαν ως Πρόεδρο για 3η συνεχή διετία.

Όλοι μαζί βέβαια θα συνεχίσουμε να υπηρετούμε τους στόχους που έχουν θέσει όλα τα προηγούμενα Συμβούλια και θα προσπαθήσουμε να δρούμε με γνώμονα το γενικό καλό και των δύο χωριών μας, της Νέας Αβώρανης και του Λιβαδακίου.

Λόγω της Πανδημίας, πολλές δράσεις ατόνησαν και οι ενέργειές μας ήταν περιορισμένες. Δεν αντικαθιστούμε την Πολιτεία αλλά συμπληρώνουμε τις ατέλειές της.

Η δύναμή μας είναι όλοι ενωμένοι για να έχουμε καλύτερα αποτελέσματα. Ζητάμε την συμπαράστασή σας, τον εθελοντισμό, κυρίως των νέων του χωριού μας, και την γόνιμη κριτική σας και τις προτάσεις σας ώστε, αν είναι δυνατόν, να υλοποιηθούν.

Οι οικονομικές μας δυνατότητες είναι περιορισμένες και οι συνδρομές σας είναι η μόνη πηγή εσόδων Ευχαριστούμε όλους όσοι στέλνουν τις συνδρομές τους και κάνουμε έκκληση και στους υπόλοιπους, όσο τους επιτρέπουν οι δυνατότητές τους, να μας ενισχύσουν οικονομικά. Λίγα από πολλούς και όχι πολλά από λίγους.

Τα άμεσα σχέδιά μας είναι επεμβάσεις στην πλατεία στο Λιβαδάκι και η αξιοποίηση του χώρου με την υδραντλία στην Ερμίτσα, δίπλα από τη γέφυρα και τη συντήρηση του σχολείου στο Λιβαδάκι. Η εφημερίδα που είναι η «φωνή» μας σε όλους τους Αβωρανίτες, θα πρέπει και θα συνεχίσει να εκδίδεται.

Είμαστε εδώ και θα συνεχίσουμε να είμαστε με κάθε τρόπο.

Ο Πρόεδρος
Γιώργος Ανδρίτσος

ΕΚΛΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

2021

Μετά τις εκλογές που έγιναν την δεύτερη μέρα του Πάσχα, 3 Μαΐου 2021, στα γραφεία του Συλλόγου και τις σχετικές διαδικασίες, το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συλλόγου
«Ενωση Αβωρανιτών - Λιβαδακιωτών έχει ως εξής:

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ανδρίτσος Γεώργιος του Ιωάννη
ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Μούτσιος Νικόλαος του Σπύρου
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Μανδέλος Βασίλειος
του Λεωνίδα
ΓΕΝ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Βλάχος Δημήτριος του Γεωργίου
ΤΑΜΙΑΣ

Σύρρου Γεωργία του Νικολάου
ΟΡΓ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Σιάχος Γεώργιος του Σταύρου
ΓΕΝ. ΑΡΧΗΓΟΣ

Παγανιά-Κόττη Χρυσούλα
του Σωτηρίου
ΓΕΝ. ΕΦΟΡΟΣ

ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μανδέλλος Φώτης
του Ιωάννη

Σαρδέλης Αθανάσιος
του Φωτίου

Τραπεζιώτης Ιωάννης
του Κωνσταντίνου

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΟΣΥΝ

Παπαχρήστος Νικόλαος
του Σταύρου

Σμάνη Ιωάννα του Δημητρίου

Οι αποφάσεις
πάρθηκαν ομόφωνα
και από τα επτά (7) μέλη του Δ.Σ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Βοηθείστε στον εμπλουτισμό του Λαογραφικού Μουσείου μας.

Εάν έχετε παλιά αντικείμενα Λαογραφικού χαρακτήρα μπορείτε να επικοινωνήσετε με τα μέλη του Δ.Σ. και να τα προσφέρετε στο Σύλλογό μας. Όλοι μπορούμε να συμβάλουμε στη δημιουργία ενός αξιόλογου Λαογραφικού Μουσείου.

Αποπρόμαυρες Αναμνήσεις

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ 1: 1963
 Κατσαντωνέικα, Γάμος
 Ιωάννη Α. Κατσαντώνη
 Κατσαντώνης Λάμπρος
 Κυλάφης Παύλος
 Σαρδέλη Βασιλική
 Φαφλιώρας
 Χριστογιάννη Αθηνά
 Ανδρίτσου Βασιλική
 Πίσω μέρος:
 Μώκος Γεώργιος
 Κυλάφης Νίκος
 Δεξιά:
 Μανδέλλος Πάνος
 (Αρχείο:
 Κατσαντώνη Α. Γεωργίου)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ 2: 1918
 Οδυσσέας Ανδρούτσος, εγγονός του ήρωα του 1821
 και η σύζυγός του Σταυρούλα!
 Η αδερφή του ήταν η μητέρα του Παναγιώτη Ζαφείρη. Καταγωγή
 από Λιβαδάκι. Τον χειμώνα ζούσαν στην Λειβαδιά!
 Στο Λιβαδάκι τα χωράφια τους - κτήματα είναι κάτω από την εκκλησία.
 (Αρχείο: Γεωργίας Ανδρούτσου)

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ 3: Ετών 95
 Η κόρη του, Γεωργία Ανδρούτσου- Σαλούρου
 (Αρχείο: Γεωργίας Ανδρούτσου)

ΑΒΩΡΑΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

Τριμηνιαία Εφημερίδα του Συλλόγου
 «ΕΝΩΣΗ ΑΒΩΡΑΝΙΤΩΝ - ΛΙΒΑΔΑΚΙΩΤΩΝ»

- ΕΚΔΟΤΗΣ -

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο
 Ο Πρόεδρος του Συλλόγου
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΑΝΔΡΙΤΣΟΣ

- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ -

ΟΔΟΣ ΑΓΡΙΝΙΟΥ - ΘΕΡΜΟΥ 107
 ΤΗΛ & FAX: 26410 31.380
 ΤΗΛ.: 26410 34.059 - 26410 45.472

- ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ -

ΒΛΑΧΟΣ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ
 ΜΑΝΔΕΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
 ΣΑΡΔΕΛΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
 ΚΙΤΣΟΥ - ΨΑΡΡΑ ΜΑΡΙΑ
 ΣΜΑΝΗ ΓΙΑΝΝΑ

Ετήσια Συνδρομή Εφημερίδας **15 Ευρώ**
 Ετήσια Συνδρομή μελών **15 Ευρώ**

Μας διαβάσετε!
Ευχαριστούμε αλλά,

μήπως
ξεχάσατε ...

...να στείλετε
 την συνδρομή σας:

Παρακαλούμε στείλτε τις συνδρομές σας
 στο λογαριασμό της Τράπεζας Eurobank
 Αγρινίου 0026-0265-03-0100073248
 (IBAN GR 9702602650000030100073248)
 με το ονοματεπώνυμο και το πατρώνυμό σας, αν χρειάζεται, και ενημερώστε
 μας για τις διευθύνσεις σας ή τις διευθύνσεις συγχωριανών μας. Για να φθά-
 νει σίπι η εφημερίδα σε κάθε
 ΑΒΩΡΑΝΙΤΙΚΟ ΣΠΙΤΙ.

Σημείωση Συντακτικής Επιτροπής

Αν έχετε παλιές φωτογραφίες και θέλετε να δημοσιευ-
 θούν μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μας. Επίσης
 στείλτε μας ανακοινώσεις γενικού ή ειδικού ενδιαφέ-
 ροντος (γεννήσεις - βαπτίσεις - γάμους - θανάτους - από-
 κτηση πτυχίου - μεταπτυχιακές σπουδές κ.τ.λ.).

ΤΗΛΕΦΩΝΑ Μελών Δ.Σ. Πολιτιστικού Συλλόγου

1. Βλάχος Δημήτριος: 6972 809.042
2. Σύρρου Γεωργία: 6986 621.143
3. Μούτσιος Νικόλαος: 6974 067.935
4. Μανδέλλος Βασίλειος: 6978 584.486
5. Παγανιά - Κόττη Χρυσούλα: 6973 465.375
6. Ανδρίτσος Γεώργιος: 6972 076.826
7. Σιάχος Γεώργιος: 6988 655.412

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2021

Οικονομική ενίσχυση μελών - συνδρομητών Συλλόγου

Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΠΟΣΟ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ	Α/Α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ	ΠΟΣΟ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΟΔΕΙΞΗΣ
1)	Τριανταφύλλου-Ορφανού Μαρία του Βασιλείου	30€	5230	15)	Παπαχρήστος Σταύρος του Νικολάου	25€	5244
2)	Σύρρου Πραξία του Αντωνίου	20€	5231	16)	Μανδέλλος Φώτης του Ιωάννη	50€	5245
3)	Ανώνυμος	30€	5232	17)	Μανδέλλος Ιωάννης του Δημητρίου	100€	5246
4)	Ανώνυμος	20€	5233	18)	Μανδέλλος Δημήτριος του Ιωάννη	50€	5247
5)	Μαστροκώστας Ιωάννης του Κων/νου	30€	5234	19)	Μανδέλλου Κων/να του Ιωάννη	50€	5248
6)	Μούτσιος Παναγιώτης του Βασιλείου	15€	5235	20)	Σύρρος Κων/νος του Γεωργίου	30€	5249
7)	Μούτσιου Μαρία του Παναγιώτη	15€	5236	21)	Μανδέλλου Βιβή συζ. Ιωάννη	50€	5250
8)	Σαρδέλης Αθανάσιος του Φωτίου	30€	5237	22)	Ραμμόπουλος Βασίλειος (φαρμακείο)	50€	5251
9)	Σαρδέλης Ευάγγελος του Φωτίου	50€	5238	23)	Παγανιάς Θωμάς του Ανδρέα	30€	5252
10)	Δαμασκηνός Παναγιώτης του Νικολάου	50€	5239	24)	Μαραβέλης Κων/νος του Ιωάννη	30€	5253
11)	Χριστογιάννης Ευθύμιος του Κων/νου	20€	5240	25)	Ανώνυμος	30€	5254
12)	Παγανιά Σούλα του Σωτηρίου	20€	5241	26)	Ανώνυμος	15€	5255
13)	Μούτσιος Σωτήρης του Παναγιώτη	15€	5242	27)	Σαρδέλη Βασιλική του Φωτίου	50€	5256
14)	Μούτσιος Βασίλειος του Παναγιώτη	40€	5245	28)	Γιαννακοπούλου Αργυρώ	30€	5257

Ευχαριστούμε όλους εσάς που μας στηρίζετε ηθικά και υλικά δίνοντάς μας κουράγιο και δύναμη να συνεχίσουμε τις προσπάθειές μας παρά τις αντιξοότητες και δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1) Παρακαλούνται όσοι καταθέτουν χρήματα στον λογαριασμό, να δίνουν στην τράπεζα το ονοματεπώνυμό τους.
2) Όσοι δεν βλέπουν δημοσιευμένο το όνομά τους με την εισφορά, να επικοινωνούν με τον Σύλλογο.

HELLAS RALLY
Λιβαδάκι 27/5/2021
με 260 μηχανές

Εθελοντικός Καθαρισμός
της πλατείας Λιβαδακίου υπό το φως των λαμπτήρων από τον κ. Χρίστο Μασμανίδη. Το αποτέλεσμα δε, καλύτερο από κάθε άλλη χρονιά
Θερμά συγχαρητήρια! Το Δ.Σ. του Συλλόγου

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Γεννήσεις

• Ο Γιώργος Μπουρίτης και η σύζυγός του Σίσσυ Μαργαρίτη του Ιωάννη και της Κασσιανής απέκτησαν κορίτσι στις 12/6/2021.

Να τους ζήσει.

Βάπτιση

• Ο Παπαχρήστος Νίκος του Σταύρου και η σύζυγός του Σιάκου Ευγενία του Σταύρου βάπτισαν την κόρη τους στις 30/5/2021 και της έδωσαν το όνομα Γεωργία.

Να τους ζήσει.

Θάνατοι

- Παγανιά Ανδριάννα Χα Βασιλείου, ετών 79 στις 21/4/2021.
- Ραμποπούλου Λαμπρινή του Δημητρίου (το γένος Κατσαντώνη Νικολάου) ετών 55, στις 16/5/2021.
- Σπανού Κασσιανή Χα Βασιλείου, ετών 88 στις 18/5/2021.
- Τσώνης Χρήστος του Κων/νου, ετών 80 στις 24/5/2021.
Θερμά συλλυπητήρια.

Βελτίωση & Αποκατάσταση πρόσβασης στο Λιβαδάκι Ναυπακτίας

ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΕΝΩΣΗ ΑΒΩΡΑΝΙΤΩΝ - ΛΙΒΑΔΑΚΙΩΤΩΝ
Νέα Αβώραν 28/7/2016

Προς
τον Αντιπεριφερειάρχη Υποδομών και Έργων
κ. Μαυρομάτη Αθανάσιο

Κύριε Αντιπεριφερειάρχα,
Το Διοικητικό Συμβούλιο του Φιλοπρόοδου Πολιτιστικού Συλλόγου «Ένωση Αβωρανιτών - Λιβαδακιωτών Αιτωλοακαρνανίας» θα ήθελε να σας επισημάνει τα παρακάτω.

1. Ο δρόμος Λιβαδάκι - Ψηλός Σταυρός μετά τη μεσολάβηση ενός βαρύ χειμώνα και τη διέλευση του HELLAS RALLY 2021 με περίπου 260 μηχανές έχει καταστεί αδιάβατος για Ι.Χ. αυτοκίνητα. Αυτή η πρόσβαση εξυπηρετεί εκατοντάδες επισκέπτες και φίλους του χωριού μας κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, οι οποίοι λόγω της ακαταλληλότητας αυτού είναι αναγκασμένοι να διανύουν αρκετά επιπλέον χιλιόμετρα και χρήζει άμεσης βελτίωσης. Υπενθυμίζουμε ότι επί σειρά ετών δεν έχει περάσει μηχανήμα από

τον ανωτέρω δρόμο.

2. Απαιτείται συντήρηση των δρόμων του χωριού μας που εξυπηρετούν γεωργούς και κτηνοτρόφους, για να έχουν πρόσβαση στις καλλιέργειές τους και τις εγκαταστάσεις τους.
3. Ο χωματόδρομος μήκους 3χλμ. Κλεπά - Λιβαδάκι χρήζει συντήρησης για να καταστεί απρόσκοπτα βατός για Ι.Χ. αυτοκίνητα. Επειδή το κόστος δεν είναι απαγορευτικό, αλλά απαιτούνται μόνο λίγες ημέρες εργασίας του μηχανήματος, ευελπιστούμε ότι το αίτημα μας για αποστολή μηχανήματος θα τύχη άμεσης ανταπόκρισης.
4. Τέλος επανερχόμενοι στο από 14/11/2019 έγγραφό μας, το οποίο δεν έτυχε απαντήσεως εκ μέρους σας, παρακαλούμε να μας ενημερώσετε γιατί δεν ασφαλτοστρώθηκε το δημοπρατημένο έργο μήκους 1 χλμ. στην τοπική κοινότητα Λιβαδακίου Ναυπακτίας και παρακαλούμε και απαιτούμε να προγραμματίσετε για την ασφαλτόστρωση των υπολοίπων 3 χλμ. χωματόδρομου, γιατί είμαστε από τα ελάχιστα χωριά του νομού μας που δεν διαθέτει πλήρες ασφαλτοστρωμένο οδικό δίκτυο.

Ο Πρόεδρος
Γεώργιος Ι. Ανδρίτσος

Ο Γενικός Γραμματέας
Βασίλειος Α. Μανδέλος

ΟΙ ΥΔΡΑΥΛΑΚΕΣ ΤΗΣ ΕΡΗΜΙΤΣΑΣ ΑΝΥΔΡΙΑ...ΚΑΙ ΑΛΛΑ

Καλοκαίρισε για τα καλά τις τελευταίες ημέρες με αποτέλεσμα να αρχίσει από νωρίς φέτος η ξηρασία. Ήδη το νερό της Ερημίτσας έχει λιγοστέψει αρκετά, σημάδι δυσοίωνο για την συνέχεια του καλοκαιριού.

Αναπολώντας παλαιότερες εποχές θα κάνω μία σύντομη αναδρομή από το 1954 και μετά που έχω ιδίαν αντίληψη της κατάστασης που επικρατούσε στην περιοχή του σημερινού οικισμού Τροχός, έως και το Αγρίνιο, σχετικά με την άρδευσή της που γίνονταν την μεγαλύτερη διάρκεια του έτους από το νερό της Ερημίτσας. Υπήρχαν δύο παρακαμπτήριοι χωμάτινοι υδραύλακες, που η κατασκευή τους ανάγεται στα χρόνια της τουρκοκρατίας και ξεκινούσαν από το ίδιο σημείο της δυτικής όχθης της Ερημίτσας στην περιοχή Ναστέικων.

Ο ένας διοχέτευε ποσότητες νερού για την λειτουργία των τριών νερόμυλων της περιοχής (Νάστα, Κίτσου και Χονδρού) και είχε διαδρομή ώστε να επιτυγχάνεται η κατάλληλη υψομετρική διαφορά για την υδροκίνηση τους. Το νερό αυτό μετά τον τελευταίο μύλο επέστρεφε στο ποτάμι και συνέχιζε την ροή του. Αυτός ο υδραύλακας ανήκε στον ΤΟΕΒ-Παναιτωλίου (που είχε τον πρώτο λόγο στη διαχείριση του νερού της Ερημίτσας) και ο ρόλος του αφορούσε μόνο την λειτουργία των προαναφερθέντων νερόμυλων.

Ο άλλος υδραύλακας, που ανήκε στον ΤΟΕΒ Αγρινίου-Ερημίτσας, είχε αφετηρία το ίδιο σημείο του ποταμιού με ροή παράλληλη προς αυτό μέχρι την Επαρχιακή οδό Αγρινίου-Θέρμου οπότε σταδιακά εκτρέπονταν

Απομεινάρια από το Νερόμυλο του Νάστα.

προς τα δυτικά, διασχίζοντας τον σημερινό οικισμό Τροχός και συνεχίζοντας πέρα από αυτόν έφθανε στο Αγρίνιο ακολουθώντας την βόρεια πλευρά των σημερινών οδών Αγίου Ιωάννου Ρηγανά και Σκόπα έως τον νερόμυλο Κακαβιά, που ήταν γνωστός ως μύλος του Ραμμόπουλου. Να σημειώσω ότι από το νερό του υδραύλακα αυτού λειτουργούσε βυρσοδεψείο στο σημερινό χώρο της παιδικής χαράς απέναντι από το 3ο Δημοτικό Σχολείο Αγρινίου. Στη συνέχεια του νερό που περισσεύε έφθανε στη Λυσιμαχία μέσω του ρέματος του Κατρουλή.

Όσο το ποτάμι είχε επάρκεια νερού, από το φθινόπωρο με τα πρωτοβρόχια έως το τέλος της άνοιξης, αυτό έρεε κανονικά και στους δύο υδραύλακες. Στα μέσα όμως του Ιουνίου που άρχιζε η λιψυδρία το Παναιτωλί, που είχε το πρώτο λόγο όπως προείπαμε, έκανε χρήση του νερού όλη την εβδομάδα εκτός από την 12η μεσημβρινή κάθε Σαββάτου έως την 12η μεσημβρινή της Κυριακής που αυτό παρείχετο για άρ-

δευση στον υδραύλακα του Αγρινίου. Αν τυχόν κατά την διάρκεια του καλοκαιριού ξεσπούσε κάποια μπόρα και το ποτάμι κατέβαζε μεγάλες ποσότητες νερού για μερικές ημέρες είχαν παροχή και οι δύο υδραύλακες.

Επειδή όμως με την επέκταση της καπνοκαλλιέργειας το νερό δεν επαρκούσε για τις ανάγκες της άρδευσης στην ευρύτερη περιοχή του Τροχού, έως και το Αγρίνιο, ο ΤΟΕΒ Αγρινίου-Ερημίτσας στις αρχές της δεκαετίας του 1960 άνοιξε δύο αντλιοστάσια. Το ένα κοντά στα βόρεια όρια του σημερινού οικισμού Τροχός Αγρινίου και το άλλο επί της οδού Ιωάννου Ρηγανά (μετά τις σημερινές εργατικές κατοικίες). Τα δύο αυτά αντλιοστάσια στην ουσία έλυσαν ικανοποιητικά το πρόβλημα της άρδευσης στην περιοχή για αρκετά χρόνια.

Τα επόμενα χρόνια η κοίτη της Ερημίτσας, λόγω αλόγιστων αμμοληψιών, κατέβηκε με αποτέλε-

Νεροτριβή στο Νερόμυλο του Κίτσου.

Απομεινάρια από το Νερόμυλο του Χονδρού.

σμα το νερό μην μπορεί να εισέλθει στους προαναφερθέντες υδραύλακες και έτσι αυτοί στερέψουν. Οι νερόμυλοι έπαψαν να λειτουργούν και η άρδευση του Τροχού και της ευρύτερης περιοχής περιορίστηκε στο νερό που παρείχαν τα αντλιοστάσια για λίγα χρόνια ακόμα και με την εγκατάλειψη της καπνοκαλλιέργειας στις αρχές της δεκαετίας του 1990 έπαψαν να λειτουργούν και αυτά.

Εν τω μεταξύ στο τέλος της δεκαετίας του 1960 κατασκευάστηκε αρδευτικό δίκτυο στην περιοχή με τσιμεντένιες διώρυγες και με προοπτική να μεταφερθεί νερό με άντληση από την Τριχωνίδα. Το δίκτυο αυτό, που έγινε με απαλλοτριώσεις και στοίχισε πολλά χρήματα, ήταν ενταγμένο στα αρδευτικά έργα της πεδιάδας του κάτω Αχελώου ως διώρυγες ΔΧΙΙ2 και ΔΧΙΙ2α και στην ουσία δεν λειτουργήσε ποτέ με αποτέλεσμα τμήματα των τσιμεντένιων αυτών υδραυλάκων να έχουν καταστραφεί.

Σήμερα η περιοχή, που αποτελεί οικισμό σε ένα μεγάλο τμήμα της, είναι άνυδρη με αποτέλε-

σμα να γίνεται υπερβολική χρήση του νερού ύδρευσης για άρδευση κήπων, πότισμα ζώων κλπ με ότι αυτό συνεπάγεται.

Ο ΤΟΕΒ Αγρινίου-Ερημίτσας δεν υφίσταται πλέον. Τα δύο αντλιοστάσια εγκαταλείφθηκαν, και ερήμωσαν με αποτέλεσμα να είναι άγνωστη η τύχη τους. Αλήθεια ποιο είναι πλέον το ιδιοκτησιακό καθεστώς και το μέλλον αυτών; Ζητάμε απάντηση.

Και όμως, αυτά τα αντλιοστάσια, θα μπορούσαν να λειτουργούν παρέχοντας νερό τους καλοκαιρινούς μήνες σε μεγάλα τμήματα της περιοχής κάνοντας χρήση των υφισταμένων τμημάτων των τσιμεντένιων διωρύγων που προαναφέραμε η εν πάση περιπτώσει και με κάποιο άλλο τρόπο (σωληνώσεις, δεξαμενές κλπ).

Κάτι άλλο ακόμα, ο περιαστικός οικισμός Τροχός Αγρινίου, σε απόσταση μόλις 2 χιλιομέτρων από την πόλη του Αγρινίου, πέρα από το πρόβλημα της προαναφερθείσας ανυδρίας αντιμετωπίζει και άλλα προβλήματα. Προβλήματα βασικών υποδομών όπως είναι για παράδειγμα οι δρόμοι. Δεν μπορεί να υπάρξει καμία πρόοδος η ανάπτυξη της πανέμορφης και προνομιάς αυτής περιοχής στην ακροποταμιά χωρίς την βελτίωση τουλάχιστον των υπάρχοντων δρόμων.

Για παράδειγμα στο βόρειο τμήμα του οικισμού υπάρχει ένας και μοναδικός δημοτικός δρόμος

που εξυπηρετεί ιδιοκτησίες 15 δημοτών και παρουσιάζει μεγάλη δυσκολία στην πρόσβασή του. Αυτός ο δρόμος τουλάχιστο θα καλικοστρωθεί ποτέ τυχα-

νοντας συγχρόνως και των απαραίτητων τεχνικών βελτιώσεων; Η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου Αγρινίου κατόπιν οχλήσεων εδώ και 4 χρόνια περίπου διαπίστωσε την ανάγκη βελτίωσής του και με σχετικό έγγραφο της μας ενημέρωσε ότι θα προβεί σε ανάλογες εργασίες. Προς τούτο έστειλε γκρέιντερ για την εκτέλεση των απαραίτητων εργασιών (που σημαίνει ότι είχε εγκριθεί ανάλογη πίστωση) αλλά όμως παραδόξως δεν τις εκτέλεσε. Ρωτάμε για ποιο λόγο; Θα τύχει επί τέλους αυτή η περιοχή της ελάχιστης τουλάχιστο φροντίδας που δικαιούται από τη Δημοτική Αρχή;

Τελειώνοντας σε σχέση με τον υδραύλακα που μετέφερε το νερό της Ερημίτσας στο Αγρίνιο ο Δήμος Αγρινίου καλώς κατασκεύασε σε μία πάροδο της οδού Σκόπα ένα «μνημείο» για να θυμίζει την εποχή αυτή που πέρασε και ανήκει στην ιστορία της πόλης πλέον.

Για όλα τα προαναφερθέντα παρατίθεται φωτογραφικό υλικό.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Γιάννης Γιαννακόπουλος

Ένας παρεξηγημένος καλοκαιρινός επισκέπτης

Όλοι όσοι ζούμε στην επαρχία, έχουμε παρατηρήσει τους καλοκαιρινούς μήνες μια μικρή, αεικίνητη σαύρα στους τοίχους των σπιτιών μας. Μερικές φορές τρυπώνει στο σπίτι και δίνει το στίγμα του με τη δικιά της φωνή, το δικό της ήχο. Είναι το γνωστό σαμιαμίδι που αν και σαύρα, θεωρούνταν καλός οiwνός και ευλογημένο ερπετό. Η σαύρα αυτή λοιπόν, η οποία κάνει την εμφάνισή της κυρίως την άνοιξη και σηματοδοτεί την έναρξη του καλοκαιριού, έχει κι άλλες ονομασίες. Κάποιες από αυτές είναι Σαμιαμίδι, Μολυντήρι, Σαμιαμίθι, Ψαψαμύτης και Νταλάκι. Φυσικά ποικίλει κατά τόπους και αν και κατά περιόδους θεωρήθηκε επικίνδυνο και δηλητηριώδες, στην πραγματικότητα είναι εντελώς ακίνδυνο. Ένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του είναι ότι όταν νιώθει ότι κινδυνεύει, κυρίως από εμάς τους ανθρώπους που το θεωρούμε ανεπιθύμητο, για αντιπερισπασμό κόβει την ουρά του για να ξεφύγει. Σίγουρα όλοι μας κάποια φορά ακούσαμε από κάποιο μεγαλύτερο τη φράση "Είσαι σα σαμιαμίδι" αναφερόμενος σε κάποιο πολύ μικρό και αδύνατο παιδί. Σύμφωνα με τις λαϊκές δοξασίες, το σαμιαμίδι ή όπως αλλιώς το γνωρίζετε οι περισσότεροι, θεωρούνταν τύχη για το σπίτι, ήταν το καλό "στοιχείο" και δεν έπρεπε να το πειράξεις. Ωστόσο, στα τέλη του 19ου αιώνα υπήρξε μια οικογενειακή τραγωδία, μια κατάρα για έναν Έλληνα πρέσβη που έχασε τα τρία από τα πέντε παιδιά του από φυματίωση που μαστίζε εκείνη την εποχή και αποτελούσε ταμπού για τις εύπορες οικογένειες. Ο πατέρας λοιπόν των παιδιών, λόγω του κοινωνικού αποκλεισμού είχε να αντιμετωπίσει στο άκουσμα και μόνο της ασθένειας, «άφησε» να διαδοθεί ότι έχασε τα παιδιά του από δηλητηρίαση, όταν ένα σαμιαμίδι μπήκε στην καράφα με το γάλα τους. Και κάπως έτσι, μέσα από αυτόν τον αστικό μύθο, το σαμιαμίδι απέκτησε κακή φήμη και πολλοί έτρεμαν και μόνο στην ιδέα ότι κατοικούσε στο σπίτι τους. Ωστόσο, όσο κι αν μας τρομάζει η ιστορία της οικογένειας αυτής, η αλήθεια είναι ότι το σαμιαμίδι είναι ένας άκακος και εντελώς ακίνδυνος καλοκαιρινός επισκέπτης, του οποίου ο ερχομός είναι σίγουρα μόνο για καλό, αφού μας απαλλάσσει από τα ενοχλητικά έντομα. Οπότε, την επόμενη φορά που θα δείτε ένα σαμιαμίδι να αναρριχάται στον τοίχο του σπιτιού σας, να ξέρετε είναι για καλό...

Γεωργία Ν. Σύρρου

Λατινική ονομασία: *Hemidactylus turcicus*

Ο ποδηλάτης της Αβώρανς Χριστόφορος Αθανασόπουλος

Συνέντευξη στον Βασ. Λ. Μανδέλο

Ο Χριστόφορος ασχολείται με την ποδηλασία ερασιτεχνικά αρκετό καιρό και πρόθυμα απάντησε στις ερωτήσεις μου.

1. Πόσα χρόνια ασχολείσαι με την ποδηλασία;

Με την ποδηλασία ασχολούμαι από 16 Απριλίου του 2016. Δηλαδή συνολικά 5 χρόνια. Και θέλω να ευχαριστήσω θερμά τους Δημήτρη και Γεώργιο Διώτη, οι οποίοι με παρακίνησαν και μου έδωσαν το κίνητρο ώστε να ασχοληθώ με την ποδηλασία.

2. Χρησιμοποιείς ειδικό τύπο ποδηλάτου;

Στην αρχή της ενασχόλησής μου με την ποδηλασία χρησιμοποιούσα τύπο ποδηλάτου Trekking. Πλέον όμως χρησιμοποιώ ποδήλατο 100% για άσφαλτο, το λεγόμενο «ποδήλατο κούρσας» για καλύτερη απόδοση και εμπειρία.

3. Σε ποιές περιοχές έχεις πάει;

Οι διαδρομές που έχω κάνει μέχρι και σήμερα είναι ποικιλόμορφες. Λόγω του πλήθους των πολλών διαδρομών που έχω κάνει θα αναφέρω ορισμένες από αυτές που θεωρώ ότι είναι οι σημαντικότερες. Ξεκινώντας έχω μεταβεί στον Ορεινό Βάλτο, στην Αμφιλοχία, στον Αστακό, στην Ναύπακτο καθώς και στο Θέρμο. Επιπρόσθετα, έχω διανύσει πολλές φορές τον γύρο της Λίμνης Τριχωνίδας. Αυτές ήταν ορισμένες από τις διαδρομές που έχω διανύσει, όπως και πάρα πολλές ακόμα, που λόγω χώρου είναι δύσκολο να καταγραφούν όλες.

4. Ο εξοπλισμός που χρειάζεται ένας ποδηλάτης είναι ακριβός;

Όπως όλα τα αθλήματα, έτσι και η ποδηλασία έχουν απαιτήσεις στον εξοπλισμό τους. Έτσι λοιπόν, ο κάθε ποδηλάτης χρειάζεται να δαπανήσει αρκετά χρήματα για τον εξοπλισμό του ώστε να του παρέχεται η μέγιστη αίσθηση ασφάλειας και καλύτερης εμπειρίας.

5. Ποιά διαδρομή ήταν μέχρι τώρα, η μεγαλύτερη και η δυσκολότερη;

Όπως προανέφερα στις διαδρομές μου υπάρχει ποικιλομορφία. Βέβαια η μεγαλύτερη απόσταση που έχω διανύσει ήταν με αφετηρία την Νέα Αβώραν έως την Ναύπακτο. Ο γυρισμός έγινε από την Γέφυρα Μπανιά και κάνοντας τον γύρω της Μακρυνείας. Σύνολο διαδρομής 153 χιλιομέτρων. Η δυσκολότερη διαδρομή που έχω διανύσει ήταν με αφετηρία την Νέα Αβώραν έως την Ακρόπολη Θεσπείων υψομετρικά με 800μ.

6. Πόσο επικίνδυνοι είναι οι δρόμοι της περιοχής μας και πως συμπεριφέρονται οι οδηγοί των αυτοκινήτων; Σέβονται τους ποδηλάτες;

Οι δρόμοι της περιοχής μας είναι πολύ επικίνδυνοι. Γι' αυτόν τον λόγο λοιπόν επιλέγουμε την ποδηλασία σε ορεινά μέρη. Το μεγαλύτερο ποσοστό των οδηγών, δυστυχώς, δεν σέβονται τους ποδηλάτες με αποτέλεσμα να υπάρχουν αρκετά συχνά συγκρούσεις και αντιπαραθέσεις μεταξύ τους. Με λύπη μου αναφέρω,

ότι οι ποδηλάτες δεν εμπνέουν τον απαιτούμενο σεβασμό που θα έπρεπε.

7. Έχεις σκεφτεί να πάρεις μέρος σε ποδηλατικούς αγώνες της περιοχής μας ή πανελλαδικά; Έχω σκεφτεί πολλές φορές να πάρω μέρος σε διεξαγωγή αγώνων ειδικότερα φέτος που είμαι επίσημα ενεργό μέλος της ομάδας Γ.Π.Σ. Αγγινίου.

8. Η ποδηλασία για σένα και για όλους, κυρίως νέους, είναι τρόπος ζωής και άθλησης;

Φυσικά για εμένα προσωπικά, η ποδηλασία αποτελεί τρόπο ζωής και άθλησης, εφόσον συμπεριλαμβάνεται στην καθημερινότητά μου. Επιπλέον, εκτός από το κομμάτι της άθλησης, αποτελεί τον τρόπο αναψυχής μου. Ευελπιστώ, όλα τα άτομα που ασχολούνται με την ποδηλασία να έχουν τις ίδιες σκέψεις και συναισθήματα όπως κι εγώ.

9. Σκοπεύεις να μεταβείς στο Λιβαδάκι;

Εννοείται πως σκοπεύω να μεταβώ στον προορισμό αυτό. Μάλιστα, έχω σκοπό να το δρομολογήσω το συντομότερο δυνατόν, ώστε να εκπληρώσω τους στόχους μου με βάση τις διαδρομές που θέλω να διανύσω.

10. Τελειώνοντας, Χριστόφορε, ξέρω ότι πρόσφατα έλαβες μέρος στο 2° Brevet (Μπρεβέ). [Σημείωση: Τα Brevet είναι διοργανώσεις όπου οι ποδηλάτες διανύουν μεγάλες αποστάσεις 200 χιλιομέτρων ή και περισσότερες].

Πες μας τις εντυπώσεις σου από τη συμμετοχή στο 2° Brevet που διοργανώθηκε από τον Σύλλογο Φίλων Ποδηλάτου Μεσολογγίου.

Είμαι στην ευχάριστη θέση να αναφέρω ότι έλαβα μέρος στην οργάνωση Brevet του Μεσολογγίου στις 25 Μαΐου 2021, με συνολική απόσταση 200 χιλιομέτρων. Ήταν μία πραγματικά φανταστική εμπειρία. Η διαδρομή ήταν εκθαμβωτική, με τοπία απερίγραπτης ομορφιάς. Το αποκορύφωμα της φανταστικής αυτής διαδρομής ήταν ο τερματισμός. Πιο συγκεκριμένα η τελετή απονομής βραβείων καθώς και η συνάντηση με τους υπόλοιπους ποδηλάτες. Όλο αυτό συνοδεύονταν με ένα «γλέντι» γεμάτο ζωντάνια. Τέλος, τώρα ετοιμάζομαι για την επόμενη διεξαγωγή Brevet 300 χιλιομέτρων όπου θα συμπεριλαμβάνει τον γύρο της Αιτωλοακαρνανίας και θα διεξαχθεί τον Οκτώβριο του 2021.

Οδοιπορικό για Λιβαδάκι

Λιβαδάκι ορεινής Ναυπακτίας. Ένα χωριό πνιγμένο στα έλατα, με τις βρυσούλες που αναβλύνουν τα κρυστάλλινα νερά τους και τις φτέρες να λικνίζονται στου Αίολου το θεϊκό αεράκι. Ένα χωριό κτισμένο στα 1.200 μέτρα στις ράχες της Κοκκινιάς και ολόγυρα τα Βαρδούσια, η Σαράνταινα να αγναντεύουν χαμογελώντας. Από την κορυφή της πορφυρίζουσας Κοκκινιάς τα σπίτια μοιάζουν πιασμένα χέρι - χέρι χορεύοντας το χορό του Ζαλόγγου για να πέσουν στον γκρεμό.

Τον χειμώνα το χωριό άδειαζε από κατοίκους που ξεχειμώνιαζαν στον κάμπο στη Νέα Αβώραν. Όταν όμως έμπαινε η Άνοιξη επέστρεφαν πάλι στα λημέρια τους. Θυμάμαι μικρός να μετράμε αντίστροφα τις μέρες που θα αφήναμε τον κουρνιαχτό του κάμπου για να ανεβούμε στο βουνό. Δεν υπήρχαν αυτοκινητόδρομοι παρά μόνο κατσικόδρομοι που περνούσαν μέσα από ρεματιές, λαγκάδια και βουνοκορυφές.

Το οδοιπορικό για την πατρίδα γη κρατούσε σχεδόν τρία μερόνυχτα. Τα «καρβάνια» των συγχωριανών είχαν προετοιμαστεί μέρες πριν για το μεγάλο ταξίδι τους. Μπροστά πήγαιναν τα ζώα (συνήθως γαϊδουράκια) φορτωμένα με όλες τις προμήθειες. Στο σαμάρι κουκουλωμένες οι κότες και στα καπούλια του ζώου κάποιο μικρό παιδί. Ακολουθούσαν οι γίδες ζωσμένες με τα σχοινιά στη μέση τους, το συγγενολό και ολόγυρά μας τα σκυλιά να πηγαινοέρχονται γαυγίζοντας ασταμάτητα.

Συνήθως φεύγαμε τις μεταμεσονύχτιες ώρες για να κερδίσουμε χρόνο. Μέσα στο σκοτάδι, οι σκιές μας και ο θόρυβος από τις οπλές των ζώων μάς έκανε να μοιάζουμε με εξωγήινους. Ο Γκιώνης όμως μάς έβλεπε και άρχιζε το μοιρολόι για τον χαμένο του αδελφό. Το κλάμα του μάς συνόδευε στο μονότονο σιωπηλό μας περπάτημα. Με την αυγή το μελωδικό και αισιόδοξο κελάδημα του απδονιού μάς άλλαζε τη διάθεση.

Στο εξαντλητικό οδοιπορικό μας είχαμε και τα στέκια μας. Στο χάνι της μαυροφορεμένης Καραγιάννενας (έμοιαζε με μάγισσα) λουκούμια για τους μικρούς και κρασάκι για τους μεγάλους. Πολλές φορές περνούσαμε τη νύχτα μας στη λάκα του Καραγιώργου με τη βρυσούλα που ανέβλυζε το αλμυρό νερό της. Μια πέτρα για μαξιλάρι και τη νύχτα κοπάδια από αγελάδες να έρχονται καταπάνω μας και με πετροπόλεμο να τα διώχνουμε να μη μάς ποδοπατήσουν.

Μακρύς ο δρόμος και η κούραση πολύ μεγάλη. Ο ήλιος ζεμάταγε και τα πόδια μας βάρυναν. Ζώα και άνθρωποι ξεφυσούσαμε και ψάχναμε κάποια σκιά ή κάποια βρυσούλα για να δροσιστούμε. Η κούραση γινόταν πιο έντονη στις ανηφοριές και κυρίως της Αγριοκερασιάς, που με τον δυνατό αέρα την έκανε πολύ επικίνδυνη. Λίγο κουράγιο ακόμα και σε λίγο φτάναμε στο φιλόξενο "Χάνι του

Λιόλιου".

Ένα καταφύγιο ανάμεσα στα ψηλά έλατα, μια ανάσα δροσιάς για τον κουρασμένο ταξιδιώτη. Πολλές φορές φτάναμε νύχτα στο χάνι. Αν έκανε κρύο ή έβρεχε στρώναμε τις κουρελούδες μας στο πάτωμα και κοιμόμασταν ... «σαν το σπίτι μας». Όταν ο καιρός ήταν καλός, κοιμόμασταν στην πλαγιά με τις φτέρες. Η κατηφορία μάς γυρνούσε τα «κρεβάτια» ανάποδα και το ξημέρωμα μάς έβρισκε σκόρπιους.

Φεύγαμε πολύ νωρίς το πρωί. Μας περίμενε μια μακρινή και απότομη κατηφορία, η "Μπέλιστα" που μας έβγαζε στον ποταμό Εύηνο. Ο ήλιος ήταν κόντρα μας και έπρεπε να τον αποφύγουμε πριν ανεβεί ψηλά και μας χτυπήσει "κατακέφαλα". Μια ακόμα μεγάλη ανηφορία μπροστά μας που μας οδηγούσε στην Αράχοβα. Το μπακάλικο του Καραδήμα ανοικτό για τα τελευταία λουκούμια μας που θα τρώγαμε στην τοποθεσία "Αυλάκι".

Πολλές φορές νυχτώναμε στο «Αυλάκι». Ήταν η τελευταία νύχτα του πολυήμερου και επώδυνου ταξιδιού μας. Η περιοχή ήταν μαγευτική. Διαλέγαμε το καλύτερο πεζούλι για να στρώσουμε τις κουρελούδες για ύπνο. Το «αυλάκι» κυλούσε μελωδικά το γάργαρο νερό του που δρόσιζε ζώα και ανθρώπους. Τρώγαμε ό,τι είχε απομείνει και πέφαμε για ύπνο. Η μαγεία του έναστρου ουρανού και με τον Αποσπερίτη λαμπερό λυχνάρι συνέπαιρνε κάθε πεζοπόρο ταξιδιώτη.

Το πρωί ξυπνούσαμε νωρίς και οι χρυσοπόρφυρες ακτίδες του λαμπερού ήλιου μάς έλουζαν και μας καλωσόριζαν στο ξέφωτο της Κοκκινιάς. Ένας βαθύς αναστεναγμός, ένα "ουφ" από μέσα μας και στο βάθος το αγαπημένο μας Λιβαδάκι. Αμέσως ξεχνούσαμε κάθε κούραση, τα χαμόγελα άνθιζαν στα «ξεραμένα» χείλη μας και σχεδόν τρέχοντας παίρναμε την κατηφορία στα «τρία πηγάδια» που μάς οδηγούσε στις αυλές των σπιτιών μας.

Τα καρβάνια σιγά σιγά έφταναν στον παραδεισένιο προορισμό τους και το χωριό έσφυζε από ζωή. Δεν ήμασταν παραθεριστές, αλλά καλλιεργούσαμε λάκκες και πεζούλια ανάμεσα στα έλατα για να ζήσουμε. Μπορεί να μας έψηνε ο ήλιος, αλλά η σκιερή τέντα των ελατιών και το γάργαρο νερό κάποιας βρυσούλας μάς ξεκούραζαν και έσβηναν τη δίψα μας.

Λιβαδάκι, ένα ταξίδι πηγαίου. Ένας δρόμος μακρύς, επώδυνος, γεμάτος περιπέτειες, γνώσεις, όπως και η ζωή.

Αυτό είναι το Λιβαδάκι για μένα και αυτό κουβαλώ μέσα μου. Μου έμαθε πολλά και ξέρω ότι πάντα με περιμένει

Να είστε καλά και καλό καλοκαίρι
Αποσπάσματα από το βιβλίο μου "Κατάθεση ψυχής"
Γιώργος Θ. Σαρδέλης

Πόσες σκέψεις και πόσα συναισθήματα δικά σου, καταδικά σου, σε πλημμυρίζουν σαν αντικρίζεις το πατρικό σου. Και μαζί ένας πόνος κι ένα σφίξιμο στο στομάχι που ανεβαίνει μέχρι το λαιμό και τα μάτια και γίνεται δάκρυ. Κι ως έχεις τη δική σου φωλιά που ο ίδιος έφτιαξες με την πλάτη σου και όπου στεγάζεις τα κόπια σου, την ευτυχία σου, τα όνειρά σου.

Γιατί σπίτι μας θα είναι πάντα το πατρικό μας. Ακόμα κι αν είναι «ρημαγμένο, με τις πόρτες τις κλειστές, με αράχνες στο κατώφλι και χορτάρια στην αυλή». Γιατί μόνο εκεί, ψάχνοντας στο θησαυροφυλάκιο της μνήμης θα ξαναβρείς τον χαμένο παράδεισο της νιότης σου. Από το χάραμα της ζωής σου μέχρι που άνοιξες τα φτερά σου και πέταξες. Η πρώτη σου ανάσα, οι πρώτες σου λέξεις, οι πρώτες σου μπουδιές. Η υγρασία, η χλωρίνη, ο βασιλικός και το λιβάνι. Το πρώτο σου δόντι που έβγαλες με την κλωστή και το πέταξες στα κεραμίδια του. Ύστερα ήρθαν τα πρώτα σου παιχνίδια και τα παιδικά σου πείσματα. Πορεύτηκες με την αγάπη και τη λαχτάρα της μάνας, την αυστηράδα και το σέβας στον πατέρα, τις διάτες της γιαγιάς και του παππού, τους τσακωμούς με τ' αδέρφια σου.

Απόλαυσες τις τρέλες, τις αϋπνίες και τα σκιρτήματα των γυμνασιακών σου χρόνων. Κι όταν ήρθε η ώρα ν' αφήσεις πίσω σου το «μαζί», αναζητώντας τη μονα-

ξιά της φοιτητικής γκαρσονιέρας, αυτή η φωλιά ήταν πάντα ζεστή και σε περίμενε. Κι αργότερα που σε έπνιγε το γρανάζι του μόχθου και της βιοπάλης, αναζητούσες τη θαλπωρή και την ηρεμία στο πατρικό σου. Ανταμώματα στα μεγαλόγιορτα και στις τρανές χαρές, χοροί και γλέντια. Ανάμεικτα με τα πένθη, τις λύπες και τις σιωπές. Της ζωής τα γυρίσματα.

Και σαν φτάσεις στο ηλιοβασίλεμα της ζωής, τόσο περισσότερο τα συναισθήματα της νοσταλγίας πληθαίνουν και οι αναμνήσεις σε οδηγούν κατακέει. Λες κι είναι στοιχειό, λες κι έχει ψυχή και σε περιμένει, που λέει κι ο ποιητής. Και κάτι θα βρεθεί να σου θυμίσει. Μια φωτογραφία στον τοίχο, ένα παλιό έπιπλο, το σερβίτσιο και τα σεμεδάκια της μάνας, ο παλιός καθρέφτης που σου φανέρωσε τα πρώτα σου αντρίκια γένια, τα σπυράκια, τις πρώτες σου ρυτίδες...

Πονιέται το πατρικό στα χωριά μας. Δε σβήνει εύκολα ο πόνος, ο πόθος και η νοσταλγία γι' αυτό το ευλαβικό προσκύνημα. Γιατί ο κάθε Έλληνας, ο κάθε ένας από μας, είναι κι ένας Οδυσσεύς. Φλέγεται από την επιθυμία να γνωρίσει νέους τόπους και κόσμους. Αλλά φλέγεται κι από το νόστο, το γυρισμό στην «Ιθάκη». Ν' αγναντέψει την καμινάδα να καπνίζει. Να πεθάνει εκεί που γεννήθηκε. Εκεί που είναι στοιχειωμένες οι ρίζες του.

Οι κακές γλώσσες...

της Μαρίας Κίτσου- Ψαρρά

Ίδιον των κλειστών κοινωνιών ήταν η ενασχόληση με τα του οίκου των άλλων, που όσο κι αν η λογική το καταδικάζει, δεν είναι λίγοι εκείνοι που δεν κατάφεραν να μείνουν αμέτοχοι σε τέτοιες συζητήσεις λόγω χαρακτήρα, παιδείας, νοοτροπίας και συνθηκών.

Παλαιότερα στις μικρότερες περιοχές καθετί που ξέφευγε από τα συνηθισμένα ή καλυπτόταν από ένα πέπλο μυστηρίου γινόταν τακτικά αφορμή για σχόλια, συζητήσεις και συμπεράσματα με διαστάσεις ενίοτε τέτοιες που στιγμάτιζαν ανθρώπους, οικογένειες, μέχρι και γενιές. Φυσικά, όσο πιο περιορισμένη τοπικά ή πληθυσμιακά είναι μια περιοχή τόσο πιο δύσκολα μπορούσε κάποιος να αποκρύψει ιδιαιτερότητες, αλλαγές, γεγονότα και επιλογές, αφού ο κοινωνικός περίγυρος ήταν εκεί δίπλα, πανέτοιμος να τα αντιληφθεί και να τα κρίνει με τα δικά του κριτήρια και το δικό του αξιολογικό σύστημα. Ωστόσο, ο αντίλογος ήταν σχεδόν πάντοτε η παροιμιώδης έκφραση «όπου υπάρχει καπνός, υπάρχει και φωτιά». Κι όμως, από πού αντλείται αυτό το δικαίωμα, πώς ορίζεται κάποιος κριτής και δικαστής και γιατί είναι απαραίτητο αυτό που διαφέρει να τίθεται σε δημόσια διαπόμπευση;

Η απάντηση δεν είναι όμως ούτε ξεκάθαρη ούτε μία και η ίδια για όλους. Αν γυρίσουμε το χρόνο πίσω, κι όσο πιο πίσω πηγαίνουμε και σε όσο πιο απομονωμένες περιοχές, τόσο πιο έντονη είναι η διάθεση των ανθρώπων να εμπλέκονται στα προσωπικά ζητήματα των συντοπιτών τους. Και εξηγείται έως ένα βαθμό ως κοινωνικό χαρακτηριστικό ελλείψει ενδιαφερόντων και διεξόδων, λόγω θμών και εθίμων, αξιών και παιδείας. Οι συνθήκες ζωής ευνοούσαν την άνθιση τέτοιων συμπεριφορών, μέσω των οποίων δημιουργούνταν φιλίες, παρέες, συμμαχίες. Αξίζει παράλληλα να αναφερθεί πως «το κουτσομπολιό» δημιουργούσε ένα κανάλι επικοινωνίας ανάμεσα σε κοινωνικά στρώματα, αξιώματα και μετατρεπόταν από αρχαιολάτρευτους χρόνων σε μέσο εκμετάλλευσης και σκαλοπάτι ανόδου. Με τη δύναμη της φήμης η ανθρώπινη περιέργεια εξελίχθηκε σε «τέχνη»...

Με την έκρηξη της αστυφιλίας που εκδηλώθηκε τόσο έντονα ως φαινόμενο στον Ελλαδικό χώρο κατά τα έτη 1950-1974 και την εντονότατη προσπάθεια μαζί με το χωριό να αφήσουν πίσω τους και την νοοτροπία που κουβαλούσε, οι άνθρωποι μυήθηκαν σε μια νέα ζωή με διεξόδους και επιλογές φρέσκιες, πρωτόγνωρες και προοδευτικές. Η καθημερινότητα σε μια πόλη στενεύει μεν τα περιθώρια χρόνου και διάθεσης, προσφέρεται όμως για μια άνεση κινήσεων μέσα στην ανωνυμία και τους τοίχους που υψώνονται ανάμεσα στις ανθρώπι-

νες ζωές. Με τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας, την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, το δικαίωμα στη μόρφωση, την ισότητα των δύο φύλων θα περίμενε κάποιος «η κοινωνική κριτική» θεωρητικά να ξεθωριάσει. Κι όμως η «ανάλαφρη κουβέντα» και «η αδιάκριτη ματιά μέσα από την ξένη κλειδαρότρυπα» που εγκαταλείφθηκαν στις μικρές ανθρώπινες κοινωνίες πριν δεκαετίες, ανασυντάχθηκαν και προσαρμόστηκαν στα καινούργια δεδομένα. Και το πλέον συγκλονιστικό είναι ότι εισέβαλλαν με τη νέα τους μορφή στη ζωή μας με τόσο μεγάλη αποδοχή που φθάνει στα όρια της εξάρτησης. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σήμερα, που αντικατέστησαν σε ένα μεγάλο βαθμό την παλαιού τύπου κοινωνική ενασχόληση και κριτική, προσφέρονται για ποικίλες χρήσεις και σκοπούς, από πολύτιμα εργαλεία για επιχειρήσεις και επαγγελματίες έως ένας προσφιλής τρόπος διασκέδασης, ενημέρωσης, κοινωνικοποίησης. Εντούτοις, αποτελεί κι ένα χώρο με τέτοια δύναμη και τόσους κινδύνους, που τα πηγαδάκια στις παλιές γειτονιές φαντάζουν τώρα τόσο αθώα.

Σίγουρα δε μπορεί ο σύγχρονος άνθρωπος να απέχει από τις εξελίξεις, γιατί είναι στη φύση του να προσαρμόζεται στις νέες καταστάσεις, να απαντά στις προκλήσεις και να προοδεύει, χωρίς όμως να θυσιάζει τις αξίες του και να υπονομεύει το μέλλον κυρίως των παιδιών του. Το ενδιαφέρον για τη ζωή των άλλων, γνωστών και αγνώστων, ανατροφοδοτείται από την ευκολία της πρόσβασης σε αυτή, αφού η δημοσιοποίηση προσωπικών πληροφοριών, φωτογραφιών και στοιχείων είναι αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης πραγματικότητας.

Η τεχνολογία, όπως πάντα, θέλει ιδιαίτερο χειρισμό, με γνώσεις και σύνεση, κριτική σκέψη και ορθολογισμό. Ο αντίκτυπος της απρόσεκτης έκθεσης και προβολής δε θα αρκεστεί ούτε σε μια φήμη, ούτε σε μια μικρή κοινωνία. Μπορεί να δηλητηριάσει μια ζωή πολυποίκιλα με ολέθριες συνέπειες.

Ελπιδοφόρο τουλάχιστον για τη χώρα μας είναι ότι η ελληνική κοινωνία, παρόλο που κουβαλά τα βαρίδια του παρελθόντος και παράλληλα βάλλεται από

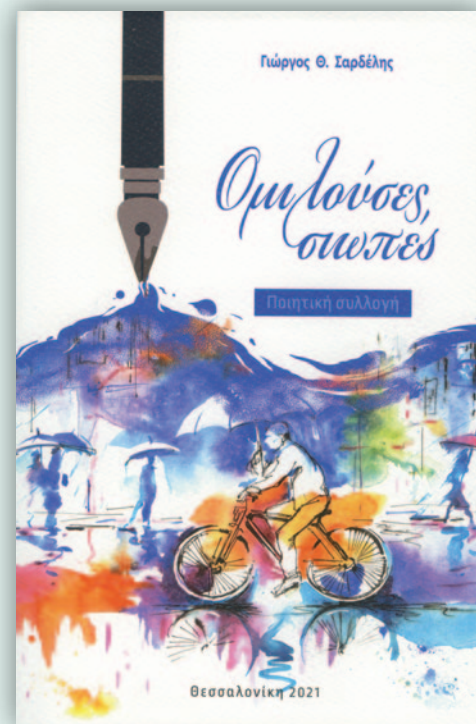
ακραία προοδευτικές- ξενόφερτες επιρροές, δε σταματά να επενδύει στο ρόλο της οικογένειας και την ηθοπλαστική δύναμη που τη διακρίνει. Και όσο σημαντικό είναι να αναθρέφει νέους με αλληλέγγυα συναισθήματα και απελευθερωμένους από κοινωνικά στερεότυπα, άλλο τόσο είναι να στέκεται η ίδια πρότυπο μίμησης και έμπνευσης για τα παιδιά. Η περιέργεια και το ενδιαφέρον, εν κατακλείδι, που είναι σύμφυτα στον άνθρωπο, είναι το αλατοπίπερο της καθημερινότητας, μα και ο δρόμος για σπουδαίες ανακαλύψεις. Κι αν για το κουτσομπολιό δεν έχει χαλινάρι (που λένε και στο χωριό μας), στη ζωή μας έχουμε τιμόνι....

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Βλάχος Δημήτρης

Κυκλοφόρησε η ποιητική συλλογή «Ομιλούσες Σιωπές» του συγγραφέα μας και μέλους του Συλλόγου μας Γεωργίου Θ. Σαρδέλη. Όπως σημειώνει ο συγγραφέας της ποιητικής συλλογής, πρόκειται για ποιήματα που τα χαρακτηρίζει μια αμεσότητα, ένας βαθύς ανθρωπισμός, ένας κοινωνικός προβληματισμός, ένας αλτρουισμός. Ένα σεργιάνι στη ζωή, στην αγάπη και τον έρωτα. Ένα όμορφο ταξίδι αυτογνωσίας και στοχασμού. Ευχαριστούμε τον συγγραφέα για τη διάθεση αντιτύπου της συλλογής για τη Βιβλιοθήκη του Συλλόγου μας. Ευχόμαστε να είναι καλοτάξιδο το βιβλίο του, καθώς και καλή, αλλά και δημιουργική συνέχεια στον ίδιο.

Αχτίδα Φωτός

Νέφος σκιερό απλώνεται καταγής
καθημερινά προβλήματα ολημερίς.
Σκυθρωπά πρόσωπα εδώ και εκεί,
κανείς δν ξέρει τι θα του συμβεί.

Γκρίζο και μαύρο, μάτια δακρυσμένα,
ελπίδες που σβήνουν και όνειρα χαμένα.
Καμιά προσπάθεια, αγώνας για ζωή,
ανθρώπινος πόνος, κλαίει η ψυχή.

Πυκνό το σκοτάδι που επικρατεί,
φαντάζει αδύνατη η λύση να βρεθεί.
Μα αν θέλουμε φως να φανεί,
ελπίδας φως θέλει η ζωή.

Μια αχτίδα φωτός είναι αρκετή
να φέρει ευτυχία στη γη.
Αχτίδα φωτός διώχνει το σκοτάδι,
αχτίδα φωτός, ζωής υφάδι.

Η θρυλική μάχη στο Χάνι της Γραβιάς

Πριν από 200 χρόνια συντελέστηκε ένα μικρό θαύμα! Το έθνος των Ελλήνων που θεωρούνταν σχεδόν ξεγραμμένο από τον κατάλογο των εθνών, κατάφερε να ξεπεράσει φαινομενικά ανυπέρβλητα εμπόδια και κόντρα σε κάθε λογική να κερδίσει την ανεξαρτησία του. Κάθε μάχη που κέρδιζαν οι Έλληνες ήταν

μία ήττα του ρεαλισμού και μια απόδειξη πως τα θαύματα συνεχίζουν να συμβαίνουν όσο τα πιστεύεις αλλά και τα διεκδικείς. Σαν αυτό το μικρό θαύμα που έγινε στην Γραβιά όταν μια χούφτα Έλληνες κέρδισαν αντιπάλους 80 φορές περισσότερους! Μα γίνεται 117 άνδρες να τα βάλουν με 9.000 και να τους κερδίσουν; Για να δούμε.

Όταν ξέσπασε η ελληνική επανάσταση ο Χουρσίτ Πασάς έστειλε έναν από τους καλύτερους στρατηγούς του, τον Ομέρ Βρυώνη, να καταπνίξει την επανάσταση στην Ανατολική Στερεά και την Πελοπόννησο. Στα μέσα Απριλίου, ο Βρυώνης, πέρασε από τη Θεσσαλία στη Στερεά και συγκρούστηκε με τον Αθανάσιο Διάκο και τους άντρες του στην Αλαμάνα, τους οποίους εξουδετέρωσε παρά την ηρωική τους αντίσταση. Είναι γνωστό το τραγικό τέλος του Αθανασίου Διάκου. Αμέσως μετά έγινε προσπάθεια να ανασυνταχθούν οι ελληνικές δυνάμεις, ο Ομέρ Βρυώνης όμως τους διέλυσε και πάλι χωρίς μεγάλη δυσκολία.

Ο Τουρκαλβανός στρατηγός σχεδίαζε να κατέβει στην Πελοπόννησο ώστε να καταπνίξει την επανάσταση εκεί, πριν προλάβει να εδραιωθεί. Ανησυχούσε όμως ότι αν πήγαινε στον Μοριά μέσω Ισθμού, στη διαδρομή θα είχε να αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα, στις στενές και δύσβατες διαβάσεις που θα ακολουθούσε. Για αυτό αποφάσισε να κατευθυνθεί στα Σάλωνα (Αμφισσα) να κατέβει στο Γαλαξίδι και από εκεί, με πλοία, να περάσει στην Πελοπόννησο.

Μετά τις τελευταίες του επιτυχίες ποιος θα τολμούσε να συγκρουστεί ανοιχτά με το πολυπληθές στρατεύματά του; Το ηθικό των επαναστατημένων Ελλήνων είχε αρχίσει να κλονίζεται και η Επανάσταση σε Στερεά Ελλάδα και Πελοπόννησο κινδύνευε να καταρρεύσει πριν καλά-καλά αρχίσει.

Ο Ομέρ Βρυώνης για να διασπάσει τους Έλληνες προσπαθούσε να προσεταιριστεί γνωστούς οπλαρχηγούς στους οποίους υποσχονταν μεγάλα προνόμια εάν τον βοηθούσαν. Ο Οδυσσεάς δέχεται να μιλήσει μαζί του και ορίζεται ως τόπος συνάντησης το

χάνι της Γραβιάς. Στις 3 Μαΐου του 1821, ο Ανδρούτσος φθάνει στη Γραβιά με 100 περίπου άνδρες. Από τη Γραβιά περνούσε ο μοναδικός δρόμος προς τα Σάλωνα και ο Οδυσσεάς το ήξερε. Καλεί στο σημείο κι άλλους επαναστάτες και οπλαρχηγούς και εισηγείται να σταματήσουν εκεί την πορεία του εχθρού

πάση θυσία!

Στις 7 Μαΐου 1821 τα στρατεύματα του Ομέρ Βρυώνη, περίπου 8.000 χιλιάδες άνδρες πεζικού και χίλιοι ιππείς κατευθύνονταν προς τη Γραβιά. Στο στρατόπεδο των Ελλήνων υπάρχουν διαφωνίες για τη στρατηγική που έπρεπε να ακολουθήσουν. Οι Έλληνες ήταν συνολικά 1.300, ενώ ο Ομέρ Βρυώνης είχε στη διάθεσή του περισσότερους από 9.000 άνδρες με πολύ καλύτερο οπλισμό. Στο συμβούλιο, ο Ανδρούτσος επέμεινε να αμυνθούν στο Χάνι, γιατί οι αντίπαλοι θα ήταν ακάλυπτοι και θα δεχόταν πυρά κατά μέτωπο. Ο Δουβουνιώτης με τον Πανουργιά όμως διαφωνούσαν, γιατί το χάνι ήταν πλινθόκτιστο και οι Τούρκοι θα το γκρέμιζαν εύκολα. Προτιμούσαν να αμυνθούν δεξιά και αριστερά απ' αυτό.

Ο Ανδρούτσος, διαπιστώνοντας ότι αδυνατούσε να τους πείσει, πρότεινε ένα νέο σχέδιο. Ο Πανουργιάς τοποθετήθηκε, μαζί με τον Δουβουνιώτη, στα αριστερά του δρόμου και στα δεξιά τοποθετήθηκε ο Χρήστος Σουλιώτης. Ο ίδιος ο Ανδρούτσος ανέλαβε να κτυπήσει τον εχθρό από το χάνι. Αλλά μια τέτοια επιχείρηση, η οποία συγκέντρωνε πολλές πιθανότητες ολοκαυτώματος, απαιτούσε άνδρες που θα την αναλάμβαναν εθελοντικά. Ο Ανδρούτσος φώναξε δυνατά: «Παιδιά εγώ θα ταμπουρωθώ στο χάνι έστω και μόνος μου, όποιος θέλει να με ακολουθήσει, ας πιαστεί στον χορό». Και άρχισε να χορεύει, τραγουδώντας το κλέφτικο «Κάτω στου Βάλτου τα χωριά». Συνολικά 117 ήρωες πιάστηκαν στον αθάνατο εκείνο χορό.

Ο Ομέρ Βρυώνης όταν έφτασε στην περιοχή

κατάλαβε τι συνέβαινε. Αρχικά ασχολήθηκε με όσους βρίσκονταν έξω απ' το χάνι και κατάφερε να τους απωθήσει. Στη συνέχεια, έστειλε έναν έφιππο δερβίση (Τούρκο ιερωμένο), να επαναλάβει τις προτάσεις για σύμπραξη στον Ανδρούτσο. Ο Ανδρούτσος τον ρώτησε: "Πού πας ωρέ Τούρκο;" "Να υποτάξω ή να σφάξω απίστους", απάντησε εκείνος. Ένας πυροβολισμός του Ανδρούτσου έριξε τον δερβίση νεκρό.

Οι Τουρκαλβανοί που παρακολουθούσαν τη σκηνή, όρμησαν μαινόμενοι στο χάνι. Τα πυρά των υπερασπιστών όμως τους αποδεκάτισαν. Ο Ομέρ Βρυώνης διέταξε νέα επίθεση, πιο οργανωμένη αυτή τη φορά. Κάποιοι από τους άντρες του, κρατούσαν και τσεκούρια για να γκρεμίσουν τους τοίχους του πανδοχείου. Ακολούθησαν αρκετές μάχες αλλά όλες οι Έλληνες κατάφεραν να τις αποκρούσουν. Κατά τη δύση του ήλιου, ο Βρυώνης βλέποντας ότι έχει χάσει πολλούς άντρες, διέταξε να φέρουν πυροβόλα από την Λαμία για να ισοπεδώσουν το χάνι. Έβαλε φρουρούς γύρω απ' αυτό και περίμενε...

Ο Ανδρούτσος, κατάλαβε τις προθέσεις του Οθωμανού στρατηγού και γνώριζε ότι αν ερχόταν τα κανόνια απ' τη Λαμία αυτός και οι συμπολεμιστές του, δεν είχαν καμία τύχη. Στις 2.00 π.μ., έδωσε εντολή αναχώρησης. Οι ηρωικοί μαχητές, περνώντας από ένα σπαρμένο χωράφι όπου υπήρχε κάλυψη και μέσα σχεδόν απ' τους Τούρκους φρουρούς που αιφνιδιάστηκαν, έφτασαν τρέχοντας στο Χλωμό όπου συναντήθηκαν με τους άλλους επαναστάτες.

Η στρατηγική επιτυχία της μάχης αυτής ήταν μεγάλη. Πάνω από 300 Τούρκοι σκοτώθηκαν και 600 τραυματίστηκαν σοβαρά. Οι Έλληνες έχασαν μόνο 6 πολεμιστές. Μετά τη μάχη στη Γραβιά, ο Βρυώνης ταραχτήκε τόσο πολύ που αποφάσισε να σταματήσει προσωρινά την εκστρατεία του, να υποχωρήσει στην Εύβοια και να περιμένει τις δυνάμεις του Κιοσέ Μεχμέτ. Έτσι εμποδίστηκε η κάθοδος ενός τόσο ισχυρού στρατού στον Μοριά, όπου η επανάσταση ακόμα δεν είχε εδραιωθεί, ενώ συνέβαλε στην έναρξη του αγώνα και στη δυτική Ελλάδα.

Επιμέλεια:
Κωνσταντίνος Ζαφείρης

Το άρθρο στηρίζεται κυρίως στο βιβλίο
Γιαννόπουλος, Ν. (2016).
1821: Οι Μάχες των Ελλήνων για την Ελευθερία.

HISTORICAL QUEST

Η απελευθέρωση του Αγρινίου 11.06.1821

Το πρώτο, μεγάλο και σπουδαιότερο επαναστατικό γεγονός, το οποίο πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Δυτικής Ελλάδας, σημαντικές γεωστρατηγικές και «ηθικές», όπως σημειώνει ο Παπατρέας[1], σημασίας για τη διασφάλιση της εξέγερσης στην Πελοπόννησο (και όχι μόνο), ήταν αδιαμφισβήτητη η πολιορκία και η άλωση του Βραχωριού.

Το Βραχώρι για τη Δυτική Ελλάδα ήταν ένα οθωμανικό κέντρο ανάλογο και αντίστοιχο της σπουδαιότητας της Τριπολιτσάς για το Μοριά. Όπως αναφέρει ο Κώστας Α. Πετρονικολίδης[2], η απόφαση για την πολιορκία του Βραχωριού λήφθηκε σε συνάντηση των μυημένων της ευρύτερης περιοχής στο σπίτι του Γιώβα Βλαχιώτη.[3] Ο χρόνος αυτής της συνάντησης μας είναι άγνωστος, εκείνο όμως που γνωρίζουμε είναι ότι σε αυτή καθορίστηκε το σχέδιο της επίθεσης, καθώς και οι δυνάμεις που θα έπαιρναν μέρος στην πολιορκία.

Σύμφωνα με το Σπυριδώνα Τρικούπη[4] η μέρα που ορίστηκε για την έναρξη της επίθεσης ήταν η 28η Μαΐου 1821. Ήδη από τις δύο προηγούμενες μέρες (26 και 27 Μαΐου) οι οπλαρχηγοί της περιοχής πήραν τις θέσεις τους στις προσημωφημένες τοποθεσίες. Ο Δημήτρης Μακρής, ο Θανάσης Ραζικώτικας[5] και ο Κώστας Γκολφίνος με 700 Μακρύνειους, Μεσολογγίτες, και Αιτωλικιώτες αντίστοιχα «έπιασαν» τα γεφύρια του Αλάμπεν. Ο Σιαδήμας με 500 Θέρμιους και Τρικωνίους, μαζί με 200 ακόμα Ακαρνάνες και με καπετάνιο τον Θωδωράκη Γρίβα «στάθηκαν» στη Ντουγρί, ενώ ο Αλεξάνδης Βλαχόπουλος και ο Γιώργος Τσόγκας με 500 Βλοχαΐτες και Ακαρνάνες στρατοπέδευαν στον Παλιόπυργο ή Παλιόκαστρο, ο οποίος βρίσκεται στο ύψωμα της σημερινής Αγίας-Βλαχέρνας. Μαζί τους «στάθηκε» και ο οπλαρχηγός της Βελάουσσας, Γιαννάκης Στάικος, ενώ από τα βορειοδυτικά της πόλης έφτασε, ο Ανδρέας Ίσκος.

Ο Γιωργάκης Νικολού Βαρνακιώτης προχώρησε στην κατάληψη του στενού περάσματος του Μακρυνόρους, με στόχο, να ανακόψει την υποστήριξη που μπορούσαν να δώσουν στους πολιορκημένους τα σουλτανικά στρατεύματα που στρατοπέδευαν στην Ήπειρο και κυρίως στην Άρτα.

- Οι Οθωμανοί του Βραχωριού -

Το Βραχώρι, την παραμονή της Επανάστασης κατοικούνταν από μεγάλο αριθμό οθωμανικών οικογενειών, οι οποίες διέθεταν ισχυρές μισθοφορικές και τακτικές φρουρές. «Η φρουριακή μορφή της πόλης» αναφέρει η Ελένη Γιαννακοπούλου[6] με τις στέρρες οχυρώσεις και την ενισχυμένη φρουρά (5000 άνδρες) παρείχε ασφαλές καταφύγιο και στους γειτονικούς τουρκικούς πληθυσμούς -από το Αιτωλικό και το Μεσολόγγι ακόμα και την Πάτρα- που κατέφευγαν εκεί από τις αρχές της Επανάστασης για μεγαλύτερη ασφάλεια».[7]

Εκείνα τα χρόνια πολιτικός διοικητής της περιοχής ήταν ο Αλάμπεν, γνωστός για τα γεφύρια του, και στρατιωτικός διοικητής ο Αλβανός στην καταγωγή, Νούρκας Σερβάνης, ο οποίος είχε κάτω από την καθοδήγησή του ένα αρκετά αξιόμαχο αλβανικό σώμα.

«Ευρίσκειτο κατ' εκείνον τον καιρόν εν τη πόλει ταύτη», γράφει ο Σπυριδών Τρικούπης[8], «ως μουσελίμης και δερβέναγας των Επαρχιών του Καρλελίου, ο γνωστός Αλβανός Νούρκας Σερβάνης, έχων υπό την οδηγίαν του πολλήν και εκλεκτήν φρουράν εξ Αλβανών· κατά πρόσκλησιν δε αυτού αφίχθη εκεί και ο ομογενής του Ταχέρ-Παπούλιας δερβέναγας και αυτός των Κραββάρων και του Απόκουρου, ώστε ήσαν εν τη πόλει εντόπιοι και μη χίλιοι Τούρκοι μάχιμοι...». Ο Σερβάνης αντιλήφθηκε γρήγορα και έγκαιρα τον επερχόμενο κίνδυνο και προσπάθησε να δρομολογήσει έτσι τις εξελίξεις, ώστε να διατηρεί τον πλήρη έλεγχο της κατάστασης. Αρχικά προσπάθησε να παγιώσει τον Βλαχόπουλο με μια επιστολή, που του απηύθυνε στις 23 Μαΐου 1821, μέσω της οποίας τον καλούσε να πάει στο Βραχώρι, «διότι εσεκλετίστηκα κι εγώ», όπως του έγραφε, «και με πήρε ο πόνος σου κι αν έχεις άδεια έλα»[9].

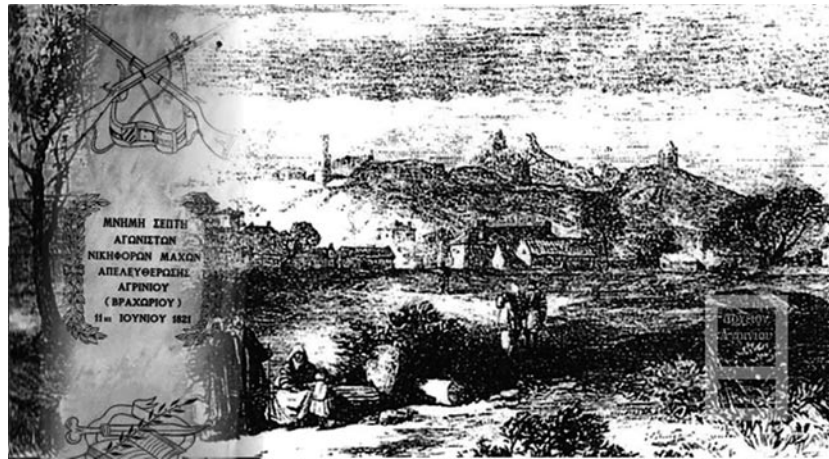
- Η πολιορκία -

Το πρώτο σώμα που ξεκίνησε να πλησιάζει προς την πόλη ήταν του Δημήτρη Μακρή και γύρω στις 4:00 τα ξημερώματα πέρασε τα γε-

φύρια του Αλάμπεν και μέχρι να φτάσει ως την Ερμίτσα έφτασε να αριθμεί περίπου τρεις χιλιάδες (3.000) ενόπλους, από το γεγονός ότι κατά τη διαδρομή πολλοί ήταν εκείνοι οι οποίοι έμπαιναν ένοπλοι στον αγώνα.

Σκοπός του Μακρή ήταν να «πιάσει στον ύπνο» τους Οθωμανούς του Βραχωριού και να καταλάβει τις ενδεδειγμένες θέσεις, μέχρις ότου έρθουν και οι άλλοι οπλαρχηγοί για να αναλάβουν όλοι μαζί τη δράση. Την ώρα όμως, που ο Μακρής βρισκόταν ένα τέταρτο έξω από το Αγρίνιο, όπως αναφέρει ο Θεόδωρος Χαβέλας[10], εκπυρσοκρότησε το όπλο ενός από τους άντρες. Το γεγονός αυτό οι υπόλοιποι επιδρομείς το πήραν ως σύνθημα έναρξης της επίθεσης και άρχισαν ένα συνεχές τουφεκίδι το οποίο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Χαβέλας, τους μετέτρεψε από πολεμικό σώμα σε «πομπήν πανηγυρικήν».[11]

Οι Οθωμανοί βλέποντας και ακούγοντας τους συνεχείς πυροβολισμούς έτρεξαν και κατέλαβαν τις θέσεις στην ανατολικομεσημβρινή όχθη του κεντρικού ρέματος της πόλης[12], στις οποίες αμύνθηκαν σθεναρά αλλά δεν μπόρεσαν να συγκρατήσουν την ορμή των πολιορκητών. Δύο από τους προμαχώνες υπήρξε και το χαμάμ μαζί με το κεντρικό τζαμί, τα οποία βρίσκονταν στο σημείο που είναι σήμερα ο μητροπολιτικός ναός της πόλης (Ζωοδόχος Πηγή – Παναγία),

τους οποίους όμως δεν μπόρεσαν να υπερασπιστούν αποτελεσματικά και αναγκάστηκαν να τους εγκαταλείψουν για να οπισθοχωρήσουν στα ενδότερα της πόλης. Έτρεξαν λοιπόν και οχυρώθηκαν, άλλοι σε μια εκτεταμένη περιοχή που αποκαλούνταν «της κυρά Χαντσέκως», άλλοι στους οχυρωμένους πύργους του Αλάμπεν, του Μαχμούτ και του Μεχμέτ μπέη, ενώ ο Νούρκας Σερβάνης με τους Αλβανούς που είχε κάτω από τις διαταγές του, οχυρώθηκε στα σεράγια του, τα οποία, όπως και το σύνολο των οθωμανικών αρχοντικών, διέθεταν δύο και τρεις ισχυρούς και ψηλούς μαντρότοιχους.

Την καταδρομή αυτή των εξεγερμένων της Δυτικής Ρούμελης, ο Σπύρος Τρικούπης, την περιγράφει ως εξής: «[...] Ήτο Ραμαζάνι και οι Τούρκοι ήσαν όλοι έξυπνοι και έτρωγαν· ώστε αφού ηκούσθησαν αι κραυγαί και οι τουφεκισμοί οι κατοικούντες τα άκρα της πόλεως Τούρκοι ήρπασαν τας γυναίκας και τα τέκνα των και υπεχώρησαν εις τα ενδότερα αφήσαντες εστρωμένας και αυτάς τας τραπέζας· οι δε Έλληνες πύρον κενάς τας πρώτας οικίας, τας ελαφραγώνησαν και τας έκαυσαν· [...]».[13]

Μία ώρα μετά την ανατολή του ήλιου ακούστηκαν από μακριά ομβροντίες και πυροβολισμοί, οι οποίοι προέρχονταν από τα ένοπλα σώματα του Σιαδήμα και του Γρίβα που κατέφθαναν στο πεδίο των συγκρούσεων. Κοντά στο μεσημέρι υπήρξε μια συνεννόηση ανάμεσα στους πολιορκημένους και πολιορκητές με έναν Οθωμανό αξιωματικό, ο οποίος μετέφερε στους οπλαρχηγούς που συμμετείχαν στην πολιορκία την προτροπή των δερβεναγών να απομακρυνθούν και να ησυχάσουν. Από τη μεριά τους οι πολιορκητές απάντησαν ότι στόχος τους είναι να διώξουν τους Οθωμανούς από την πόλη και την περιοχή και για το λόγο αυτό και επειδή διατηρούσαν παλιές σχέσεις με το Νούρκα Σερβάνη, είναι πρόθυμοι να του δώσουν μια συνοδεία μέχρι το Μακρυνόρος για την ασφάλειά του, με τον όρο ότι ο ίδιος πρέπει να είναι πρόθυμος να αποχωρήσει μαζί με τους δικούς του από το Βραχώρι. Η πρόταση απορρίφθηκε και η μάχη που ακολούθησε ανάγκασε το Σερβάνη και όσους μπέηδες βρίσκονταν στο διοικητή-

ριο να οχυρωθούν σε άλλα γειτονικά σπίτια τα οποία διέθεταν ισχυρότερες περιτοιχίσεις. Τα επαναστατημένα στρατεύματα κατέλαβαν το κτίριο και αφού το λαφυραγώνησαν το έκαψαν. Με αυτό τον τρόπο ο πόλεμος διακλαδώθηκε σε πολλά σημεία της πόλης «και παντού διεσπάρη ο φόνος και η φυγή των Τούρκων. Οι δε θρήνοι και αι απώλειαι των γυναικοπαίδων εκ των χαρεμίων εκορυφούντο...».[14]

Στις 3 Ιουνίου και αφού είχε προηγηθεί η άφιξη του Γιώτη Βαρνακιώτη (30 Μαΐου) στο στρατόπεδο των πολιορκητών, έφτασε και ο Γιωργάκης Νικολού Βαρνακιώτης, ο οποίος είχε οριστεί ως επικεφαλής της επιχείρησης, με αρκετούς Ξηρομερίτες. Έτσι η δύναμη των εξεγερμένων έφτασε περίπου τις 4.000.[15]

Εκείνες τις μέρες με κατεύθυνση προς την Πάτρα έπλεε ένα Βρετανικό εμπορικό πλοίο παράλληλα στις ακτές της Ακαρνανίας, το οποίο μετέφερε «υπό την ασφαλή σκέπην της ουδετεράς του σημαίας πολεμοφόδια προς πώλησιν». Από καθαρή τύχη ο κυβερνήτης του πλοίου, Χένδερσον[16], έμαθε λίγο έξω από το λιμάνι του Μεσολογγίου, τα όσα συνέβαιναν στο Βραχώρι και την ανάγκη των πολιορκητών για πολεμοφόδια. Η πληροφορία αυτή τον έκανε να ρίξει άγκυρα και να αποβιβάσει όλο το φορτίο της πυρίτιδας και το μολυβιού που διέθετε, καθώς επίσης και ένα ελαφρύ κανόνι. Όλο αυτό το πολεμικό υλικό το μετέφερε στο Βραχώρι και το πούλησε

στους Αιτωλοακαρνάνες οπλαρχηγούς, οι οποίοι τοποθέτησαν το κανόνι στον περίβολο της Αγίας Τριάδας και από εκεί «διά χαλκίων εν είδει μυδροβόλου γεμίζοντες κατεσυνέτριβον τας υέλους των οικιών και επροξένουν μεγίστην φθοράν και τρόμον».[17]

Ο Ιωάννης Φιλήμονας για το γεγονός αυτό της αγοράς του πολεμικού υλικού καταγράφει ένα διαφορετικό αφήγημα, έντονα πιο ρομαντικό, αφού, όπως υποστηρίζει, ο Χένδερσον (Χούνδρεσων, κατά Φιλήμονα) χάρισε στους Αιτωλοακαρνάνες πολιορκητές το παραπάνω πολεμικό υλικό λέγοντας: «Ίδου, ήλθον και εγώ, ίνα συμπολεμήσω μεθ' υμών· προσφέρω δε υπέρ του στρατού της ελευθερίας την πυρίτιδα, τον

μόλυβδον και το πτελέβλον τούτο».[18]

Η οχυρωματική αντοχή των σπιτιών της πόλης δυσκόλευε κατά πολύ την κατάληψή της. Το γεγονός αυτό έδινε το πλεονέκτημα στο Σερβάνη να επιδιώκει την παράταση της πολιορκίας με συνεχείς και άκαρπες διαπραγματεύσεις, ελπίζοντας σε στρατιωτική βοήθεια από την Ήπειρο και το στρατόπεδο του Χουρσίτ.

Οι μέρες όμως περνούσαν και βοήθεια δεν έρχοταν. Όταν μάλιστα άρχισαν να τελειώνουν τα τρόφιμα και πληροφορήθηκαν ότι οι επαναστάτες είχαν «πιάσει» τα στενά περάσματα του Μακρυνόρους, απογοητεύτηκαν τόσο πολύ που αποφάσισαν να διαπραγματευτούν την παράδοσή τους. Στο σημείο αυτό, ο Σερβάνης αντί να διαπραγματευτεί για τη σωτηρία ολόκληρης της οθωμανικής κοινότητας του Βραχωριού, επικαλούμενος την παλιά του σχέση και γνωριμία με το Γιωργάκη Βαρνακιώτη αποφασίζει να διαπραγματευτεί, μόνο για τον εαυτό του και τους ομοεθνείς Αλβανούς μισθοφόρους, που ήταν κάτω από τις εντολές του. Σύμφωνα με όσα συμφωνήθηκαν, στις 5 Ιουνίου του 1821, ο Νούρκας Σερβάνης και οι δικοί του θα έβγαιναν την επόμενη μέρα από τις οχυρώσεις τους «αβλαβείς και ένοπλοι υπό την συνοδίαν και εγγύησιν των Ελλήνων, φέροντες και τα πράγματά των, οι δε λοιποί Τούρκοι να συνθηκολογήσωσιν ιδίως μετά των Ελλήνων αν ήθελαν· τοις παρέδωκεν δε ως όμνηρον και τον ιόν του».[19]

Όπως γράψαμε και παραπάνω, ο Σερβάνης ήταν επαγγελματίας πολεμιστής και ως μισθοφόρος, με πολλά χρόνια θητεία, είχε ένα διαφορετικό αξιακό κώδικα. Ο Σερβάνης ήξερε πολύ καλά, ότι και γι' αυτόν και για τους άλλους μισθοφόρους ομοεθνείς του δεν θα υπήρχε κανένα έλεος. Ίσως μάλιστα να πίστευε, όπως γράφει και ο Παπατρέας, ότι επειδή «ήταν Αρβανίτης και παλιός Αλπασαλής και δεν αποκλείεται να πείστηκε για μελλοντική σύμπραξη με τους Έλληνες, σύμπραξη που πραγματοποιήθηκε άλλωστε, έστω και για λίγο με άλλους συμπατριώτες του».[20]

Πέτρινες ψυχές... ψιθυρίζουν

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΦΩΤΟ: Βασ. Λ. Μανδέλλος

Στο χωριό μας υπάρχουν πολλή παλιά πέτρινα σπίτια που τα περισσότερα είναι ακατοίκητα και μόνο τρία έχουν αναπαλαιωθεί. Ήταν τα πρώτα σπίτια που έκτισαν οι Αβωρανίτες όταν κατοίκησαν το χωριό. Είναι πετρόκτιστα και τούτο συνέβη διότι το ποτάμι ήταν κοντά και τα ποταμολήθια της Ερμίτσας ήταν κατάλληλα για κτίσιμο. Αυτά τα σπίτια στέγασαν τη ζωή, τις ελπίδες και τα όνειρα πολλών οικογενειών. Εκεί γεννήθηκαν, εκεί μεγάλωσαν, εκεί παντρεύτηκαν, εκεί άφησαν την τελευταία τους πνοή. Χαρές, λύπες, αγωνίες, στιγμάτισαν τη ζωή τους. Στοίχειωσαν οι παιδικές φωνές, τα παιδικά παιχνίδια, τα κουτσομπολιά, τα γλέντια, τα μοιρολόγια των παλιότερων γενιών. Πολλές οι αντιθέσεις, πολλές οι αναμνήσεις μιας ολόκληρης ζωής...

Οικία Πάνη Κωνσταντόπουλου
Έτος Κατασκευής 1928-30

Οικία αδελφών Σ. Κανή
Έτος Κατασκευής 1920

Οικία αδελφών Π. Κασαντών
Έτος Κατασκευής 1927

Οικία αδελφών Σ. Κανή
Έτος Κατασκευής 1930

Οικία Βαγγέλη Κασαντών
Έτος Κατασκευής 1950

Αναπαλαιωμένη οικία Γεωργίου Σάκκου

Αναπαλαιωμένη οικία Φιλίππου Μιχάλη

Οικία Γ. Κανή (Καφεντζή)

Οικία Ευάγγελου Χριστογιάννη

Οικία Πάνου Ζαφείρη
Έτος Κατασκευής 1948

Αναπαλαιωμένη οικία Βασ. Λ. Μανδέλλου
Έτος Κατασκευής 1920

Οικία Θεόδωρου Μώκου

Οικία Γεωργίου Ι. Χριστογιάννη
Έτος Κατασκευής 1933